

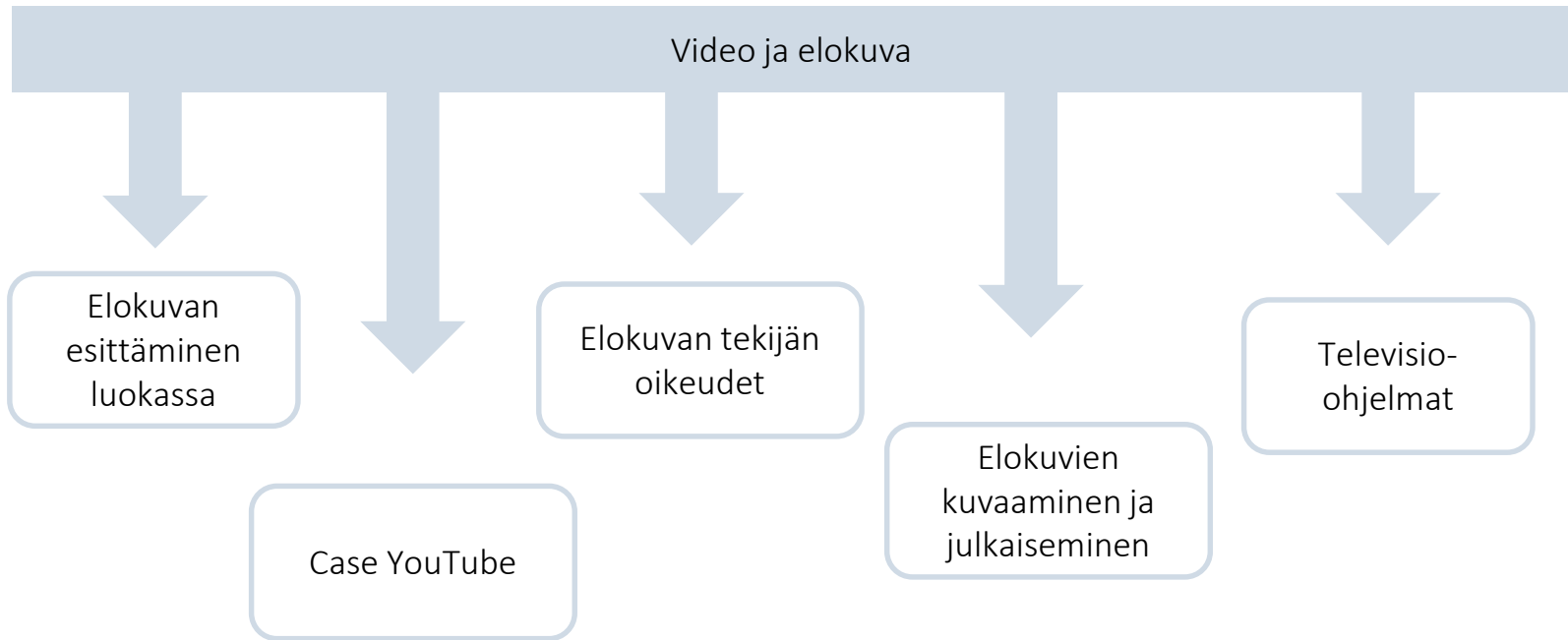
Video ja elokuva

Tekijänoikeudet ammatin opetuksessa
Opentekoa.fi

Avainsanat: **video, elokuva, tekijänoikeus, YouTube, lähioikeudet, TV-ohjelma, kuvauslupa**, Creative Commons, CC, avoimet aineistot, avoimuus, elokuva, OER, oppimiskäytäntö, video, esitysmateriaali, oppimateriaali, muunneltu, kuva, sosiaalinen media, embed code, upottaminen, kuvaruutukaappaus

Sisältö

Mikä on video? Entä elokuva?

- Mikä tahansa teoskynnyksen ylittävä videoteos on elokuva.
 - Teoskynnys ylittyy, jos videon sisältöä on ohjattu vähääkään.
 - Näin ollen lähes kaikki videot ovat elokuvia.
- Esim. YouTuben videoita käsitellään tekijänoikeuskysymysten kannalta elokuvina.

Elokuvien tekijän oikeudet

- Tekijänoikeus syntyy
 - videon käsikirjoittajalle, ohjaajalle, leikkaajalle, näyttelijöille, äänisuunnittelijalle, pukusuunnittelijalle, koreografille ja muille luovan panoksen antaville.
- lähioikeudet
 - lähioikeudet syntyy valokuvan, ääni- tai videotallenteen tuottajalle, tv- ja radiosignaalien lähettäjälle, teosten esittäjille (kuten orkestereille) sekä laajojen taulukoiden ja työläiden luetteloiden laatijoille.
 - Ero ei ole kovin suuri!

Kysy lupaa elokuvan esittämiseen

- Jos elokuvasi taustalla näkyy henkilöitä – kysy varmuuden vuoksi lupaa (esim. tietosuojavaltuutetun mielestä oppilaitoksen opiskelijat ovat liian pieni joukko ollakseen julkinen).
- Alaikäisten vanhemmilta lupa kuvaamiseen ja julkaisemiseen.
- HUOM! Elokuvan musiikki:
 - Käytä CC-lisensoitua musiikkia TAI
 - kysy lupa teoksen esittäneeltä (lähioikeudet) ja teoksen luoneelta (tekijänoikeus).

Elokuvan esittäminen luokassa

- Opetuksessa *elokuva- ja näytelmäteoksen esittäminen on luvanvaraista*.
- Eivät ole siis vapaasti käytettävissä opetuksessa esim. luokkatilassa, vaan esityksestä on sovittava erikseen tekijänoikeuden haltijoiden kanssa ->
 - Kysy lupa tekijältä.
 - Osta esitysoikeudet tekijänoikeuksien haltijalta.
- Koskee myös YouTubessa olevia videoita (vrt. elokuvan määritelmä)

Elokuvien kuvaaminen ja julkaiseminen 1/2

- Tallenteen tekemistä säätelee Rikoslain luku 24, “Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta”
- Kuvaaminen julkisella paikalla on sallittua - kuvat saa myös julkaista
 - kuvissa saa näkyä henkilöiden kasvoja
 - kahta henkilötietoa ei kuitenkaan saa yhdistää (esim. kasvot ja nimi, nimi ja osoite)
 - ***julkaisu voi olla kiellettyä*** perustuen loukkaavuuteen, mainoskäytäntöön tai henkilötietosuojaan
- Julkisia paikkoja ovat esim. kadut, torit, kirjastot, marketit, kauppakeskukset, ravintolat tai muut liikelaitokset (mutta ei henkilökuntaa saa kuvata), sairaalan aulat, yleiset seminaarit, yliopistoluennot.

Elokuvien kuvaaminen ja julkaiseminen 2/2

- Peruskoulu ja 2. aste eivät ole pääsääntöisesti julkisia tiloja
 - niissä voi kuvata, mikäli kuvaajalla on oikeus päästä kuvattaviin tiloihin
- Kuvattava saa kieltäytyä kuvasta, vaikka laissa tälle ei ole perustelua – kohteliaisuussy.
- Kuvauksen kohdetta ei kuitenkaan saa loukata, vaikka kuvaaminen olisikin sallittua!

Case YouTube

- Tekijänoikeuslaki säädetty ennen YouTuben aikaa... se on johtanut pulmallisiin tulkintoihin videoiden esitysoikeuksista luokassa.
- Pääsääntö on edelleen, ettei elokuvia (videoita) saa esittää julkisessa tilaisuudessa.
- Voit kysyä lupaa esittämiseen videon julkaisijalta.
- Lue Kopiokissaa: http://www.opettajantekijanoikeus.fi/wp-content/uploads/2013/08/kopiokissa_osa_12_youtube_videot.pdf

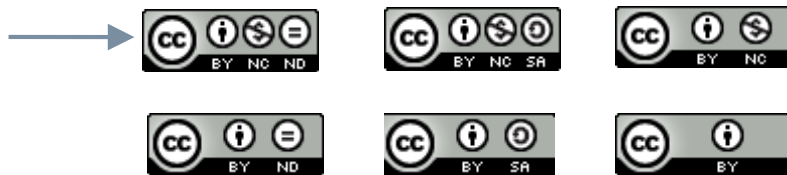
Case YouTube / upotus

- YouTube-palvelussa videon tekijä määrittelee, saako videon upottaa muualle.
- Turvallista on käyttää linkkiä.
- On varmistuttava kuitenkin siitä, että video on laillisesti verkkoon pantu:
 - videon lataajalla oikeus teoksen julkaisemiseen.
- Jos teet yksityiskopion (=kopioit videon omalle koneellesi), et voi esittää videota julkisessa tilanteessa.

HUOM! YouTube kieltää videoista kopioiden tekemisen!!

Case YouTube

Avoimesti lisensoitua videoaineistoa saa esittää ja sen saa myös kopioida omalle koneelle ja esittää sieltä.

BY (by)

NC (non commercial)

ND (no derives)

SA (share alike)

CC BY <http://creativecommons.fi/>

TV-ohjelman esittämiseen opetuksessa on lupa

- Opetus- ja kulttuuriministeriö on hankkinut Kopiostolta, lähettäjäyrityksiltä ja elokuvatuottajia edustavalta Tuotokselta luvat ohjelmien tallentamiseen opetus- ja tutkimuskäyttöön.
- Lupa kattaa tallentamisen peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, korkeakouluissa ja näiden henkilöstökoulutuksessa, valtion henkilöstökoulutuksessa sekä opintokeskuksissa.
- Lupa ei kata ostettujen, lainattujen ja vuokrattujen tallenteiden esittämistä opetustilanteessa!

Televisio-ohjelmien hyödyntäminen opetuksessa

- Sallitut kanavat:
 - Ylen TV1, TV2, Teema, Femma, MTV3
- Verkosta saa katsoa
 - Ylen Areena, Elävä arkisto
- Opetuskäyttöön tehdyt ohjelmat saa tallentaa pysyvästi, HUOM! ajankohtaisuus.
- Sallituilta kanavilta voi tallentaa muitakin ohjelmia 2 vuoden ajaksi, ei kuitenkaan mainoksia, elokuvia (levitykseen tarkoitettuja) eikä ulkomaisia jatkuvajuonisia sarjoja.

Lähteet:

http://www.kopiraitti.fi/audiovisuaalinen_aineisto/OPMn_kouluille_hankkima_lupa/fi_FI/TV/

<http://www.opettajantekijanoikeus.fi/>

Televisio-ohjelmat jatkuvat...

- Yle Areenasta ja Elävästä arkistosta saa esittää mitä tahansa **kotimaisia** ohjelmia – mutta ei elokuvia.
- Radiosta ei voi tallentaa mitään (sillä YLE ei tuota opetusohjelmia radiolle, vaan suoraan verkkoon).
- Vinkki: Aina voit antaa opiskelijoille tehtäväksi katsoa ohjelma Areenasta. Kiellot koskevat vain julkisessa tilassa esittämistä.

Kuvakaappaus elokuvasta

- Kuvakaappauksen ottaminen elokuvasta ei ole sallittua.
- Elokuvasta tai muusta videomateriaalista voidaan sen sijaan ottaa kuvakaappaus siteeraamalla. Kuvaa voidaan siteerata, kun seuraavat kolme edellytystä täyttyvät: siteerattavan teoksen tulee olla laillistettu julkisesti, hyvän tavan mukaisuus ja siteeramisen tulee tapahtua tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa.
- Elokuvakohtaukset kannattaakin jakaa linkin kautta.

Osaatko? Let's play!

Kahoot-visa

- Tekijänoikeus: video ja elokuva <https://play.kahoot.it/#/k/f0789d3f-0c69-449d-af05-fb0fbc35e2ca>

Photo by Jim Larrison CC BY

Lähteet

Aalto Yliopisto. Viitattu 11.3.2015. <http://copyright.aalto.fi/fi/articles/theatre/>

Creative Commons. Viitattu 11.3.2015. <http://creativecommons.fi/>

Kopiraitti. Viitattu 11.3.2015.

http://www.kopiraitti.fi/audiovisuaalinen_aineisto/OPMn_kouluille_hankkima_lupa/fi_FI/OPMn_kouluille_hankkima_opetustallennuslupa/

Operight-hanke. Viitattu 11.3.2015. <http://www.operight.fi/artikkeli/yleista/kuvakaappauksen-ottaminen-elokuvasta>

Opettajan tekijänoikeus. Viittaus 11.3.2015. <http://www.opettajantekijanoikeus.fi/>

Toikkanen, T. & Oksanen, V. 2011. **Opettajan tekijänoikeus opas**. Helsinki: Finn Lectura Oy.

TEKOA-hankkeessa kerättiin tekijänoikeuteen liittyviä kysymyksiä opettajilta ja opettajaopiskelijoilta lukuvuonna 2014–2015:

- Mitä elokuvia ja videoita saa esittää luokassa ja mitä ei (nettivideot, YouTube, Yle Areena ym.)?
- Jos luento videoidaan ja laitetaan opiskelijoiden katseltavaksi, niin saako luennossa silloin käyttää muutakin kuin itse laadittua materiaalia?
- Saako itse kuvatun videon esittää julkisesti, jos on musiikkia, joka ei ole itse tehty, vaan jonkun esittämä?
- Voiko YouTube-videon linkin jakaa ja pyytää opisk.katsomaan sen?
- Saako YouTube-videoita näyttää tunnilla?
- Saanko/voinko editoida YouTube-videota?
- Voiko opetuksessa näyttää YouTube-videoita opettaja/opiskelija?
- Saako opiskelijaa pyytää näyttämään videon valkokankaalta?
- Voiko näyttää elokuvia opetuksessa? Saako esittää esim. Netflix, Viaplay, Spotify?
- Onko yleistä, että haetaan erikseen lupa elokuvan katseluun? Ovatko nämä erillisluvat maksullisia?
- Entä miten elokuvien laita on? Voiko niitä katsoa opiskelijoiden kanssa?
- Millaiset luvat pitää kysyä, jotta TV-ohjelman saa tallentaa opetuskäyttöön?
- Miten saa käyttää omia nauhoitettuja TV-ohjelmia?